

στήμην, κατώρθωσα σχεδὸν νὰ συλλαβίσω. Εἰς τὴν θάσιν λοιπὸν τοῦ ἀγάλματος ὑπάρχει ἐπιγραφή ὠραιότατη. Τὰ γράμματα, ἢ μάλλον τὰ σχήματά της ἔχουσι περίπου 1 ποδὸς ὕψος, καὶ ἰδοὺ περίπου τί λέγεις; « Ὁ ἡγεμὼν τῆς ὑπερτάτης χώρας καὶ τῆς κατωτάτης χώρας, ὁ ἀναμορφωτὴς τῶν ἡθῶν, ὁ τὸν κόσμον ἔχωρ ἐν ἡμερῇ, ὁ Ὡρος, δς, μέγας ἐν τῇ δυνάμει αὐτοῦ, ἐπάταξε τοὺς βαρβάρους, ὁ βασιλεὺς ἡλῖος, ἡγεμὼν τῆς ἀληθείας, υἱὸς τοῦ ἡλίου, Ἀμενόθφ, μετριαστὴς τῆς καθαρᾶς χώρας, ἀγαπητὸς τοῦ Ἀμορ-ῚΡᾶ, βασιλεὺς τῶν Θεῶν. »

Τί σοι ἔλεγα; Ὁ Μέμωνων τῶν ἑλληνικῶν συγγραφέων καὶ παραδόσεων καὶ ἐπιγραφῶν, εἶναι Ἀμενόθφ, δηλ. Ἀμένοφις ὁ Γ'. τῆς ΙΗ'. δυναστείας εἰς τὴν ἱερογλυφικὴν ἐπιγραφὴν, ἥτις θεβαίως ἡξέυρει καλλήτερα, διότι εἶναι κατὰ 1700 ἔτη ἀρχαιότερα ἐκείνων, καὶ πιθανῶς σύγχρονος τῆς ἐποχῆς καθ' ἣν ἔζη τὸ πρωτότυπον τοῦ ἀγάλματος. Καὶ τὸ ἔλεγον οἱ δυστυχεῖς ἱερεῖς εἰς τὸν Πausανίαν. « Τί Μέμνονα μᾶς λέγετε; ἐφώναζον. Αὐτὸς εἶναι ἐγγχώριος ἡμῶν Βασιλεὺς, καὶ ὀνομάζεται Φαμενόφ, ὃχι Μέμωνων. » Ἀλλὰ τίς τοὺς ἤκουε;

Πρόσθετε ὅτι καὶ εἰς τὸν ἄλλου ἀγάλματος καὶ τὰ νῦτα καὶ τὴν θάσιν ὑπάρχουσιν ἐπιγραφαὶ ἱερογλυφικαί, καὶ ἐκεῖναι τὸν Ἀμενόθφ ὀνομάζουσαι, καὶ ἐπὶ τῶν γυναικῶν τῶν εἰς τοὺς πόδας τῶν θρόνων ἄλλαι, ὀνομάζουσαι ἢ μὲν τὴν *Τμαν-Ἐμ Βά*, μητέρα τοῦ Ἀμενόθφ, ἢ δὲ τὴν *Τατάρ*, γυναῖκα αὐτοῦ.

Ἀλλὰ πόθεν αὐτὴ ἡ ἱστορικὴ σύγχυσις, πόθεν αὐτὴ ἡ ἀξίωσις τῶν Ἑλλήνων ν' ἀναβαπτίσωσι τὸν γ'. Αἰγύπτιον Βασιλέα τῆς ιη'. δυναστείας; Θέλεις νὰ σοὶ τὸ εἰπῶ; Ἐκλαμβάνω ὡς ἐβέβαιον ὅτι θαίεπες *Ναί*, διότι θὰ ἐνθυμηθῇς ὅτι εἰμαι μόνος μετὸν Ἀραβᾶ μου, καὶ ἂν δὲν ἔχω καὶ σὲ εἰς ὃν νὰ διακοινώσω τὰς ιδέας μου, θὰ ὑπάγω νὰ τὰς φωνάξω ὡς τὸν ἀρχαῖον Μίδαν εἰς τοῦ Νεῖλου τοὺς καλαμῶνας. Ἰδοὺ λοιπὸν.

Μεμνόριον εἰς τὴν Αἰγυπτιακὴν σημαίνει νεκροταφεῖον. Ὁ Ἀμένοφις λοιπὸν, ζῶν εἰς τὰ 1680 π. χ., ὠκοδόμησε νεκροταφεῖον λαμπρὸν, ὑπόγειον καὶ ἐπίγειον οἰκήματα εἰς τὴν ἀντιπέραν τῶν Θηβῶν ὄχθην, καὶ ἐμπρὸς τῶν πυλῶνων αὐτοῦ, κατὰ τὸ κοινὸν ἔθος, ἔστησεν ὡς μνημεῖα καὶ ὡς φύλακας, τοὺς δύο αὐτοὺς ἀνδριάντας. Ἐπὶ τῶν Πτολεμαίων λοιπὸν τὸ μέρος τοῦτο ἐλέγετο μεμνόριον, καὶ οἱ Ἀνδριάντες, οἱ ἐν τῷ Μεμνονίῳ Ἀνδριάντες. Ἐννοεῖς τῶρα ὅτι προβαίνοντος τοῦ καιροῦ, συγχρομένων τῶν ιδεῶν, ὁ ἐν τῷ Μεμνονίῳ Ἀνδριάς, ἔγινεν Ἀνδριάς τοῦ Μέμνονος. Τίνος Μέμνονος; Τί ἐρώτησις; τοῦ Βασιλέως τῶν Αἰθιοπίων. Καὶ ἰδὲ πῶς ὅλα συμβιβάζονται. Εἰς τὰ 27 π. χ. ἡ γῆ σείεται, ὁ ἀνδριάς θραύεται εἰς τὸ μέσον, καὶ πᾶσαν αὐγὴν ἢ μεταβολὴ τῆς θερμοκρασίας ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ ρήγματος ἀποτελεῖ ἤχον. Δὲν εἶναι ὁ Μέμωνων, ὁ υἱὸς τῆς Ἡοῦς, ὅστις χαιρετᾷ τὴν μητέρα του; Ἡ πολὺκροτος λοιπὸν αὕτη δεισιδαιμονία, ἢ ἐπὶ δύο αἰῶνας ἀσχολήσασα τοὺς ἀρχαίους, ἔστηρίζετο εἰς ἀπλοὺν παῖγνιον λέξεων!

Ἐν τούτοις εἰς τὰς φαιδράς του ἡμέρας ὁ Μέμωνων ἔφαλλεν οὐ μόνον πρωῒνόν, ἀλλὰ καὶ ἑσπερινὸν ὕμνον. Ἰδοὺ ὅμως ὁ ἡλῖος δύει, καὶ ὁ ἀκαμπτος Μέμωνων, ἢ Ἀμενόθφ ἢ Φαμενόφ, ὁ ὑπερήφανος τρίτος Βασιλεὺς

τῆς δεκάτης ὀγδόης δυναστείας, δὲν φαίνεται ποσῶς διατεθειμένος νὰ μ' εἰπῇ *καλὴν νύκτα*, ὡς οὔτε μ' ἐκαλημέρην. Ἐγὼ ὅμως ἀναγκάζομαι, εἰ καὶ ἄκων, νὰ σοὶ τὸ εἰπῶ, πρῶτον διότι ἐδῶ ἡ δίοδος ἀπὸ τῆς ἡμέρας εἰς τὴν νύκτα εἶναι ἀκεραία σχεδόν. δευτερον δὲ διότι ἡ ἐπιστολή μου, ὅλη πεπυκνωμένη μὲ ἱερογλυφικὰ καὶ μὲ συγγραφεῖς, σὲ διέθεσεν ἤδη θεβαίως εἰς ὕπνον, καὶ τρίτον διότι ὁ Ἀραβὶ μου ἤρχισε νὰ ὀμιλῇ ἀνησυχῶς περὶ κροκοδείλων.

Ρ.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ.

ΡΑΦΑΗΛ Ο ΣΑΝΚΤΙΟΣ.

« Ἄν ἤθελέ τις μ' ἐρώτησεν τί ἐστὶ κάλλος, δὲν ἤξευρα τί ν' ἀποκριθῶ. Ἀρπάζων ὅμως εὐθὺς τὴν γραφίδα, καὶ σκιαγραφῶν ἐκ τοῦ προχείρου πρόσ-ῶπον ὠραῖον, ἔρριπτα αὐτὸ εἰς τὸ μέσον, καὶ ἔλεγα· ἰδοὺ τὸ κάλλος! »

Τὸν ἄνθρωπον ὅστις ἔγραψε τὰ ἀνωτέρω ἐπροίκισεν ὁ Θεὸς μὲ ἐναργεστέραν τοῦ καλοῦ αἰσθησίν, παρὰ τὸν Πλάτωνα καὶ ὅλους ὅτοι, ἀπὸ τῶν ἡμερῶν τοῦ Πλάτωνος μέχρι τῶν ἡμερῶν μας, συνέγραψαν βιβλία ὀλόκληρα περὶ τῆς μεταφυσικῆς τοῦ κάλλους οὐσίας.

Ὁ ἄνθρωπος οὗτος εἶναι ὁ ἐκ τῆς ἰταλικῆς πόλεως Οὐρβίνου ζωγράφος Ῥαφαὴλ ὁ Σάνκτιος.

Τὸ προτελευταῖον ἔτος τοῦ βίου Λέοντος τοῦ Ι', ὁ πάπας οὗτος, ὅστις νύτυχθη νὰ δώσῃ τὸ ὄνομά του εἰς τὸν αἰῶνά του, τέταρτος αὐτὸς μετὰ τὸν Περικλέα, τὸν Ἀλέξανδρον καὶ τὸν Αὐγούστον, καὶ ὡς τοὺς τρεῖς τούτους μεγαλόφρων καὶ μεγαλοπρεπῆς, εἰσήρχετο εἰς ἰδιωτικὴν τινα τῆς Ῥώμης οἰκίαν· εἰς τὴν οἰκίαν ταύτην ἔκειτο ἐπὶ κλίνης νεκρὸς, ἔμπροσθεν ἀναπεπταμένου μεγάλου πίνακος, παριστάνοντος τὴν ἐπὶ τοῦ ὅρου Θαδῶρ μεταμόρφωσιν τοῦ Σωτῆρος· καὶ ἐπὶ τοῦ νεκροῦ τούτου ἔχεεν ὁ πάπας ἐκεῖνος δάκρυα καὶ εὐλογίας καὶ ἄνθη.

Ὁ νεκρὸς οὗτος ἦτον ὁ νεκρὸς τοῦ ζωγράφου Ῥαφαὴλ τοῦ Σάνκτιου.

Τὸ ἔτος τῆς εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐλεύσεως τοῦ βασιλέως Ὀθωνος, ἐντὸς τοῦ ὠραιότερου καὶ ἐντελεστερου τῶν ἀρχαίων ῥωμαϊκῶν μνημείων, τοῦ Πανθεοῦ, τὰ συμβούλια τεσσάρων σοφῶν τῆς Ῥώμης ἀκαδημιῶν, συνεθλίβοντο κύπτοντα ἐπάνωθεν νεωρυχοῦς τιнос σκελετοῦ, τοῦ ὁποίου μετὰ πολλῆς ἀκριβείας κατεμετρούντο τὰ ὅσα καὶ ἡριθμοῦντο οἱ ὀδόντες.

Ὁ σκελετὸς οὗτος ἦτον ὁ σκελετὸς τοῦ ζωγράφου Ῥαφαὴλ τοῦ Σανκτίου.

Ἐγεννήθη ὁ ἐνδοξος οὗτος ἀνὴρ εἰς τὴν εἰρημένην πόλιν τοῦ Οὐρβίνου, τὴν τρίτην νυκτερινὴν ὥραν τῆς μεγάλης παρασκευῆς (28 μαρτίου) τοῦ ἔτους 1483, πατέρα ἔχων Ἰωάννην τινὰ de'Santi (ὅθεν καὶ τὸ, κατὰ τὴν τότε συνθήειαν, ἐκλατινισθὲν αὐτοῦ ὄνομα Σάνκτιος), ζωγράφον τὸ ἐπάγγελμα, τεχνίτην μὲν μέτριον, ἀνδρὰ δὲ κατὰ τὰ ἄλλα ἀξιόλογον, καὶ ἱκανὸν, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Βασάρου, νὰ χορηγήσῃ εἰς τὰ τέκνα του γῆν ἀνατροπὴν ἐκείνην τὴν ὅποιαν εἶχεν ἀρνηθῇ εἰς αὐτὸν κατὰ τὴν νεότη-

τά του ἡ τύχη. Ὅθεν καὶ δὲν ἠθέλησε νὰ δώσῃ εἰς τὸν υἱὸν αὐτοῦ γάλα ἄλλο παρὰ τὸ τῆς μητρός του, καὶ τὴν φροντίδα τῆς παιδείσεως αὐτοῦ ἀνέλαβεν ὁ ἴδιος, καὶ παιδιόθεν ἤρχισε νὰ τὸν γυμνάζῃ εἰς τὴν ζωγραφικὴν, εἰς τὴν ὁποίαν τόσον ταχέως ἀνεπτύχθη ἡ εὐφυΐα τοῦ παιδὸς, ὥστε, πρὶν ἢ συμπληρώσῃ ἀκόμη τὸ δέκατον τέταρτον ἔτος τῆς ἡλικίας του, παρεῖχε μεγάλῃν εἰς τὰς ἐργασίας τοῦ πατρὸς του βοήθειαν.

Βλέπων ὅμως τότε ὁ ἀγαθὸς οὗτος πατὴρ ὅτι πλησίον αὐτοῦ ὀλίγην ὠφέλειαν ἠδύνατο νὰ ἀποκτήσῃ εἰς τὸ ἐξῆς ὁ υἱὸς του, παραλαβὼν αὐτὸν μετέβη εἰς τὴν Περουσίαν, καὶ τὸν ἐσύστησεν εἰς τὸν κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν περίφημον ζωγράφον Πέτρον τὸν Περουσίνον. Κατ' ἄλλους, ἡ σύστασις αὕτη ἐγείνεν ἀπὸ τοὺς κηδεμόνας, καὶ ὄχι ἀπὸ τὸν ἀποβιώσαντα ἤδη πατέρα του. Ἐντὸς ὀλίγου, ὁ νέος μαθητὴς ἐμιμήθη μὲ τοσαύτην ἐντέλειαν τὰ ἔργα τοῦ διδασκάλου του, ὥστε αἱ εἰκόνες αὐτοῦ δὲν διεκρίνοντο ποσῶς ἀπὸ τὰς εἰκόνας τοῦ Περουσίνου. Μία τῶν εἰκόνων ταύτων, προῖον τῆς νεανικῆς του ἡλι-

κίας, ὀνομαζομένη ὁ *'Αρράβων* τῆς Θεοτόκου, εὐρίσκεται τὴν σήμερον εἰς τὰ Μεδιόλανα, ὅπου Ἄγγλος τις ἐζήτησε νὰ τὴν ἀγοράσῃ, προσφέρων 100,000 φράγκων· ἀλλ' ἡ προσφορὰ αὐτοῦ ἀπερρίφθη.

Ἦμαρ ἂν τότε εἰς τὴν Φλωρεντίαν ἀριστοτέχναι διδάσκαλοι, ὁ Μιχαηλάγγελος, Λεονάρδος ὁ Βίγκιος, Ῥοδόλφος ὁ Γερλανδάζιος, Ἀριστοτέλης ὁ ἐκ Σαγγάλλου καὶ ἄλλοι· ὅθεν καὶ μετέβη ἐκεῖ ὁ Ῥαφαήλ περὶ τὰ τέλη τοῦ 1504 ἔτους, φέρων συστατικὴν ἐπιστολὴν τῆς δουκίσσης τοῦ Οὐρβίνου πρὸς τὸν τότε δήμαρχον τῆς Φλωρεντίας Σοδερίνην. Συμβαίνουν ἐνίοτε εἰς τὰς τέχνας καὶ εἰς τὰς ἐπιστήμας αἰφνίδιοι καὶ μεγάλοι μεταβολαί, καθὼς εἰς τὴν πολιτικὴν· τοιαύτη τις μεταβολὴ συνέβη κατ' ἐκείνας τὰς ἡμέρας εἰς τὴν γραφικὴν ὑπὸ τοῦ μεγαλουργοῦ Μιχαηλαγγέλου. Πρὸ αὐτοῦ, οὔτε ἡ φύσις, οὔτε ἡ ἀρχαία τέχνη, ἀπομίμῃσις ἐντελὴς οὕσα τῆς φύσεως, ὠδήγουν τὰς γραφίδας τῶν ζωγράφων· ἡ γραφικὴ περιωρίζετο κυρίως εἰς τὴν *προσωπογραφίαν*, ἔχουσαν καὶ ταύτην τύπους τινὰς ὀρισμένους καί, οὕτως

εἰπεῖν, κατὰ συνθήκην τῆς δὲ λεγομένης γυμνογραφίας οὔτε ἰδέα κἂν ὑπῆρχε. Συνέβη τότε ν' ἀνοίξῃ ὁ ὑπέρπλουτος καὶ φιλόκαλος τῆς Φλωρεντίας πολίτης, Λαυρέντιος Μεδίκης ὁ Μεγαλοπρεπής, εἰς κοινὸν περίπατον τοὺς κήπους του, πλήρεις ὄντας ἀνδριάντων καὶ ἀγαλμάτων ἀρχαίων· ὁ δὲ Μιχαηλάγγελος, ἐπιφορτισθεὶς νὰ ζωγραφῇ αἰθουσάν τινα τοῦ λεγομένου παλατίου τῶν ἀρχόντων (de Signori), ἐσπούδασεν ἐπιμελῶς τοὺς ἀνδριάντας ἐκείνους, καὶ ἐσχεδίασε διάφορα διαφόρων σχημάτων γυμνὰ σώματα. Ὁ θαυμασμός, ὁ ἐνθουσιασμός τὸν ὁποῖον τὰ ἔργα ταῦτα διήγειραν, ἐδίδαξε τοὺς τεχνίτας ὅτι ὁ δὲς, ἕως τότε ἄγνωστος ἠνοίγετο εἰς τὴν εὐφυίαν αὐτῶν, καὶ ὅτι ἡ ὁδὸς αὐτῇ εἰς τὸ ἐξῆς ἦτον ἡ μόνη φέρουσα πρὸς τὴν δόξαν· ὁ δὲ εὐφυστατός 'Ραφαήλ ἐνόησε παραχρῆμα ὅτι αὐτὸς ἦτον ἐκ τῶν πρώτων ὅσοι προσωρίσθησαν νὰ δοξασθῶσιν εἰς τὸ νέον τοῦτο στάδιον. Ὦθεν καὶ, παραιτήσας τὴν ὁποίαν ἕως τότε εἶχεν ἀκολουθήσει μέθοδον τοῦ Περουσίνου, παρεδέχθη μέθοδον νέαν, ἥτις καὶ δευτέρα τοῦ 'Ραφαήλ μεθόδου ὠνομάσθη.

Ἐκτοτε, μέχρι τοῦ ἔτους 1508, διέτριβε ποτὲ μὲν εἰς Φλωρεντίαν, ποτὲ δὲ εἰς Περουσίαν καὶ ἀλλαχοῦ, ἐνασχολούμενος εἰς διαφόρους τοιχογραφίας καὶ ἐλαιογραφίας, τῶν ὁποίων αἱ πλεῖσται θαυμάζονται μέχρι τῆς σήμερον· καὶ οὕτως ἡ φήμη αὐτοῦ κῆρυξεν καὶ ἐμεγαλύνετο καθ' ἑκάστην. Κατὰ δὲ τὸ ῥηθὲν ἔτος, προκειμένου λόγου νὰ ζωγραφηθῶσιν αἰθουσαὶ τινες τοῦ Βατικανοῦ, καὶ ἐνασχολουμένων εἰς τὸ ἔργον τοῦτο καὶ ἄλλων μὲν τινῶν ζωγράφων, μεταξὺ δὲ τούτων καὶ τοῦ διδασκάλου τοῦ 'Ραφαήλ Περουσίνου, ὁ ἀρχιτέκτων Βραμάντης ἐπρότεινεν εἰς τὸν πάπαν Ἰούλιον τὸν δεύτερον νὰ προσκαλέσῃ τὸν 'Ραφαήλ εἰς τὴν 'Ρώμην· ἦτον δὲ ὁ Βραμάντης συμπολίτης καὶ συγγενὴς τοῦ 'Ραφαήλ. Ἀσμένως ἐδέχθη ὁ πάπας τὴν πρότασιν τοῦ Βραμάντου, καὶ ἀσμενέστερον ὑπήκουσεν ὁ 'Ραφαήλ εἰς τὴν σταλίσαν πρὸς αὐτὸν πρόσκλησιν· ὅθεν καὶ, παραιτήσας ἡμιτελῆ τὰ ἔργα του, μετέβη εὐθὺς εἰς 'Ρώμην, τὸ εὐρὺ τοῦτο τῆς μελλούσης δόξης του στάδιον.

Αἱ λεγόμεναι αἰθουσαὶ τοῦ Βατικανοῦ, καὶ κοινότερον αἰθουσαὶ τοῦ 'Ραφαήλ, ἀποτελοῦν κόσμον ὁλόκληρον τέχνης, τόσον πολλαὶ καὶ ποικίλαι εἶναι αἱ εἰς αὐτὰς παριστάνομεναι σκηναί. Ἡ θεολογικὴ λεγόμενη Σχολή, ἡ ἡ περὶ τῶν θείων μυστηρίων συζητήσις, ὅπου παρευρίσκονται τὰ ἐπισημότερα πρόσωπα τῶν διδασκάλων τῆς ἐκκλησίας καὶ τῶν ἁλίων ἀγίων, ἡ Σχολὴ τῶν Ἀθηνῶν, περιέχουσα τὰς εἰκόνας τῶν περιφημοτέρων τῆς Ἑλλάδος φιλοσόφων, τὸ ὄρος τοῦ Παρνασσοῦ, ὅπου φαίνεται ὁ Ἀπόλλων, αἱ Μοῦσαι καὶ οἱ διάσημοι τῶν ποιητῶν, ἡ μυσταγωγία τῆς Βολσένης, ἡ ἐκ τοῦ δεσμοτηρίου ἐλευθέρωσις τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου, ἡ πυρκαϊὰ τοῦ παλαιοῦ προαστείου τῆς 'Ρώμης, ἡ ἐκ τοῦ ναοῦ ἀποβολὴ τοῦ 'Ηλιοδώρου, ἡ ἐκ τῆς 'Ρώμης ἀπομάκρυνσις τοῦ Ἀτίλλα, κτλ. κτλ. ἐκλύουν διαδοχικῶς, πρὸ τριῶν ἤδη καὶ ἡμίσεως αἰώνων, τὸν θαυμασμὸν τῶν ἀνθρώπων. Δέκα ἔτη ὁλόκληρα διήρκεσεν ἡ ἀθάνατος αὕτη ἐργασία· ἀλλ' εἰς τὸ διάστημα τοῦτο ὀφείλονται συγχρόνως καὶ τὰ πλεῖστα τῶν κινητῶν ἀριστουργημάτων του.

Τόσον ἐγοιτεύθη ἀπὸ τὴν καλλονὴν τῶν ἔργων

τούτων τοῦ 'Ραφαήλ ὁ πάπας Ἰούλιος, ὥστε, ἄμχ ἰδὼν τὰ πρῶτα αὐτοῦ δοκίμια, διέταξεν εὐθὺς νὰ ἐξαλειφθῶσι τὰ ζωγραφήματα τῶν λοιπῶν τεχνιτῶν, καὶ νὰ ἐπαναλάβῃ ἐξ ἀρχῆς ὁ 'Ραφαήλ τὴν ἐργασίαν· ἀλλ' οὗτος, σεβόμενος τὸν διδασκαλὸν αὐτοῦ Περουσίνον, ὅχι μόνον διέτηρσε τὰς ζωγραφίας τούτου, ἀλλὰ καὶ τὴν εἰκόνα του ἐξωγράφησε μεταξὺ τῶν περιεχομένων εἰς τὰς ζωγραφίας του ἐκείνας πρωτόπων, καθὼς ἐξωγράφησε καὶ τὴν εἰκόνα τοῦ Βραμάντου, καὶ ἄλλων τινῶν φίλων του, καὶ προσέτι τὴν ἰδικήν του. Κατὰ τοῦτο, δὲν περιορίσθη μόνον ὁ 'Ραφαήλ εἰς τοὺς φίλους του, ἀλλὰ καὶ πολλὰ τῶν ἐπισήμων τοῦ τότε καιροῦ προσώπων παρέστησεν ὑπὸ τὸ ἐνδυμα διαφόρων ἱστορικῶν ἀνδρῶν· οὕτω, π. χ., ὡς Λέοντα τὸν Δ' παρέστησε Λέοντα τὸν Ι', ὡς Κάρολον τὸν Μέγαν Φραγκίσκον τὸν Α, κτλ. Οἱ τοιοῦτοι ἀναχρονισμοὶ ἦσαν συνήθεις εἰς τοὺς καιροὺς ἐκείνους.

Ἐν ᾧ εἰργάζετο ἐκεῖ ὁ 'Ραφαήλ, εἰργάζετο συγχρόνως καὶ ὁ Μιχαηλάγγελος εἰς τὸ πλησίον παρεκκλησίον, τὸ λεγόμενον Σιξτίνον, ζωγραφῶν τότε εἰς αὐτὸ τὴν δημιουργίαν τοῦ Κόσμου. Ἦτον ὁ Μιχαηλάγγελος ἄνθρωπος φιλότιμος, πολλὰ καὶ εὐερέθιστος, καὶ συνέβη νὰ κακίσῃ διὰ λόγους τινὰς τοὺς ὁποίους εἶπε πρὸς αὐτὸν Ἰούλιος ὁ πάπας, καὶ νὰ φύγῃ κρυφίως εἰς τὴν πατρίδα του Φλωρεντίαν, ὅθεν ἐπανῆλθε μετὰ ταῦτα διὰ προτροπῶν καὶ μεσιτείας τῶν συμπολιτῶν αὐτοῦ, οἵτινες ἐφοδοῦντο τὴν ὀργὴν τοῦ ἀρειμανίου τούτου ἱεράρχου. Κατὰ τὴν ἀπουσίαν λοιπὸν ταύτην τοῦ Μιχαηλαγγέλου, ὁ Βραμάντης, ἔχων τὰς κλειδὰς τοῦ εἰρημένου παρεκκλησίου, εἰσήγαγε κρυφίως τὸν 'Ραφαήλ, καὶ ἐδείξεν εἰς αὐτὸν τὰ ἐξάισια τοῦ ζωγράφου ἐκείνου ἔργα. Καθὼς δὲ τὰ σχέδια τῆς Φλωρεντινῆς αἰθούσης μετέβαλαν τὴν πρώτην εἰς τὴν δευτέραν τοῦ 'Ραφαήλ μέθοδον, οὕτως αἱ ἀνδρικαὶ αὐταὶ καὶ πλήρεις μεγαλειότητος ζωγραφίαι τοῦ Σιξτίνου παρεκκλησίου μετέβαλαν καὶ τὴν δευτέραν ἐκείνην εἰς τρίτην ἄλλην τελειοτέραν μέθοδον. Ἐκτοτε ἤρχισε νὰ σπουδάζῃ ἐπιμελῶς τὴν ἀνατομὴν τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν ζώων, καὶ, ἐξαλείψας ὅσας ἐκ τῶν ἐργασιῶν αὐτοῦ εἶχεν ἡμιτελεῖς, ἐπανέλαβεν αὐτὰς ἐξ ἀρχῆς, ἐφαρμόζων ἐπ' αὐτῶν τὴν νέαν ταύτην μέθοδον. Ὁ δὲ Μιχαηλάγγελος, ἐπιστρέψας καὶ ἰδὼν τὰ ἔργα ταῦτα, εἶπε πρὸς τοὺς φίλους του· «Βεβαίως ὁ Βραμάντης ἐδείξεν εἰς τὸν 'Ραφαήλ τὰς ζωγραφίας μου.»

Τὰ ἀνωτέρω δύο περιστατικὰ ἤθελαν ἴσως δώσει ἀφορμὴν εἰς τὸν ἀναγνώστην νὰ συμπεράνῃ ὅτι ἡ εὐφυΐα τοῦ 'Ραφαήλ περιορίσθη εἰς τὴν μίμησιν τοῦ μεγαλοουργοῦ Μιχαηλαγγέλου, καὶ ὅτι, ὅσον ἂν ἐφάνη ὑπέρτερος τῶν ἄλλων, ἔμεινε πάντοτε κατώτερος ἐκείνου. Ὁ συμπερασμὸς οὗτος εἶναι βεβαίως σφαλερός. «Ἡ γραφικὴ (ὁμολογεῖ ὁ μέγας τοῦ Μιχαηλαγγέλου θαυμαστής Βασάρης) δὲν συνίσταται μόνον εἰς τὴν γυμνογραφίαν· τὸ στάδιον αὐτῆς εἶναι εὐρύτατον, κτλ.» Ὁ 'Ραφαήλ λοιπὸν, μιμηθεὶς τὸ μέρος εἰς τὸ ὁποῖον ἐξεῖχεν ὁ ἀληθῶς ἐξάισιος ἐκεῖνος ἀνὴρ, καὶ μιμηθεὶς αὐτὸ ὅχι κατὰ τὸν φορτικὸν ὅλων σχεδὸν τῶν μιμητῶν τοῦ Μιχαηλαγγέλου τρόπον, ἀλλ' ὡς ὁ 'Ραφαήλ ἠδύνατο νὰ μιμηθῇ, ἀμιμητος αὐτὸς ἔμεινε καὶ ἀπαρμιλλητός εἰς τὰ λοιπὰ τῆς τέχνης μέρη, τὴν ἑκφρασιν δηλαδὴ

τῶν προσώπων, τὴν χάριν καὶ τὴν κομψότητα τῶν ἐνδυμάτων, τὴν ποικιλίαν τῶν τοπίων καὶ τῶν ἀπόψεων, τὴν διανομὴν καὶ οἰκονομίαν τοῦ φωτὸς, κτλ. κτλ. Τί πλέον; Ἄν ὁ Ῥαφαὴλ ἤρχετο εἰς τὸν κόσμον φέρων μόνον καὶ μόνον μίαν τῶν *ιερώων* αὐτοῦ οἰκογενειῶν, ἂν μία τῶν Θεοτόκων αὐτοῦ, τῶν ὑψηλῶν καὶ θείων αὐτοῦ Παρθένων, ἂν τὸ πρόσωπον μιᾶς ἐξ αὐτῶν, ἦτον τὸ μόνον σημεῖον τῆς ἐπὶ γῆς παρουσίας του, ποῖος καὶ τότε ἤθελεν ἀρνηθῆ ὅτι Θεὸς ἦτον ὁ νοῦς ὅστις συνέλαβε, θεία ἡ χεὶρ ἥτις ἐμόρφωσε τὸ ἔργον τοῦτο;

Ἀποθανόντος τοῦ Βραμάντου, ὁ πάπας Λέων ὁ 1^{ος} διώρισε ἀντ' αὐτοῦ τὸν Ῥαφαὴλ ἀρχιτέκτονα τοῦ Ἁγίου Πέτρου. «Ἐπειδὴ (λέγει τὸ περὶ τούτου διπλωμα) ἔκτός τῆς γραφικῆς, εἰς τὴν ὁποίαν ὁ κόσμος ὅλος σὲ ἀναγνωρίζει ἐξόχον, θεωρεῖσαι προσέτι καὶ ὡς μέγας ἀρχιτέκτων παρ' αὐτοῦ τοῦ Βραμάντου, ὅστις, ἀποθηνήσκων, σὲ προσδιώρισε διάδοχόν του, σ' ἐπιφορτίζομεν νὰ τελειώσῃς τὸν ναὸν τοῦ Ἁγίου Πέτρου, διότι θέλομεν νὰ γείνηθ' ναὸς οὗτος ὅσον ἐνέστι μέγας καὶ μεγαλοπρεπής· ἔχεις δὲ μισθὸν τριακοσίων σκούδων χρυσῶν κατ' ἔτος. Ἀρχισε λοιπὸν παρευθὺς, καὶ πάσχισε νὰ δικαιώσῃς τὴν μεγάλην ὑπόληψιν τὴν ὁποίαν ἔχομεν περὶ σοῦ, τὴν πατρικὴν ἡμῶν εὐνοίαν, τὴν ἀξιοπρέπειαν τοῦ ναοῦ τούτου, ὅστις εἶναι ὁ πρῶτος τοῦ κόσμου, καὶ τὴν πρὸς τὸν κορυφαῖον τῶν Ἀποστόλων εὐλόγειαν ἡμῶν. » Τότε ἀνήγειρε καὶ ἐζωγράφησε συγχρόνως ὁ Ῥαφαὴλ τὰς περιφήμους Βατικανικὰς στοάς, ὅπου παρέστησαν τὰς σκηνὰς τῆς Γενέσεως, καὶ ὁλόκληρον σχεδὸν τὴν ἱστορίαν τῆς παλαιᾶς γραφῆς, εἰς πεντήκοντα δύο μικρὰ ζωγραφήματα. Εἰς τὰ ἀριστουργήματα ταῦτα ὠφελήθη ὁ Ῥαφαὴλ ἀπὸ τὰ παραδείγματα τῶν ἀρχαίων, διότι συνέπισε τότε ν' ἀνακαλυφθῶσι τὰ λουτρά τοῦ Τίτου, καὶ αἱ εἰς αὐτὰ καὶ σήμερον ἀκόμη θαυμαζόμεναι παλαιαὶ ζωγραφίαι.

Ὁ Ῥαφαὴλ ἐσπούδαζε μετ' ἐπιμελείας καὶ ἐνδυσιασμοῦ τὰ ἀρχαῖα μνημεῖα, τῶν ὁποίων τὴν φροντίδα εἶχεν ἐπισήμως ἀναδεχθῆ, διορισθεὶς ἐφορος ἢ ἐπισκευαστὴς τῶν ἀρχαιοτήτων τῆς Ῥώμης. Ὁ ζήλος αὐτοῦ πρὸς τὰς ἀρχαιότητας ἦτον μέγας, καθὼς ἐξάγεται ἀπὸ τὴν ἐξῆς περικοπὴν ἀναφορᾶς τινος αὐτοῦ πρὸς τὸν πάπαν Λέοντα τὸν 1^{ον}. «Διατί, ἔγραφε, παρπονόμεθα κατὰ τῶν Γότθων, τῶν Βανδάλων καὶ τῶν λοιπῶν ἀπίστων ἑθρῶν, ὅταν ὅσοι, ὡς πατέρες καὶ κηδεμόνες, ἔπρεπε νὰ προφυλάξωσι τὰ ὀλίγα ταῦτα τῆς Ῥώμης λείψανα καταγίνοντο τόσον καιρὸν νὰ τὰ καταστρέφωσι; κτλ. » Ἄλλ' ὁ ὑψηλὸς αὐτοῦ νοῦς δὲν νῦχαριστεῖτο εἰς μόνὰ τὰ μνημεῖα τῆς Ῥώμης, καὶ ἐστρέφετο ὅλος πρὸς τὴν Ἑλλάδα. «Ὁ μακαριώτατος πάπας (ἔγραφε πρὸς τινὰ τῶν φίλων του) ἔθεσεν εἰς τοὺς ὤμους μου φορτίον μέγα καὶ δυσβάστακτον, τὴν φροντίδα τῆς οἰκοδομῆς τοῦ Ἁγίου Πέτρου· ἐλπίζω μολαταῦτα νὰ μὴ καταισχυνθῶ. Διέγραψα σχέδιον, τὸ ὁποῖον ἀρέσκει εἰς τὴν Μακαριότητά Του καὶ εἰς ἄνδρας ἄλλους ἐξόχους· ἀλλ' ἐγὼ ἀποβλέπω εἰς ὑψηλότερα. Ἐπεθύμουν νὰ εὕρω τοὺς ὥραίους τύπους τῶν ἀρχαίων οἰκοδομῶν. Δὲν ἤξεύρω ἂν τὸ πέταγμα μου ὁμοιάσῃ τὸ τοῦ Ἰκάρου. Ὁ Βιτρούβιος μὲ φωτίζει κατὰ πολλὰ, ἀλλὰ δὲν ἀρκεῖ, κτλ. Σύμφωνα δὲ μὲ τὰ γραφόμενα πράττω, ἀπέστειλε διαφόρους ἐκ τῶν μα-

θητῶν αὐτοῦ εἰς τὴν μεσημβρινὴν Ἰταλίαν καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἐντολὴν ἔχοντας ν' ἀντιγράψωσι τὰ ἀρχαῖα τῆς ἑλληνικῆς τέχνης μνημεῖα.

Ὁ Ῥαφαὴλ εἶναι ἐκ τῶν ὀλίγων ἐξόχων ἀνδρῶν, τῶν ὁποίων ἡ ἀξία ἀντεμείφθη πρὸ τοῦ θανάτου των. Πάπαι, βασιλεῖς, ἡγεμόνες τὸν ἐτίμησαν ζῶντα καὶ τὸν ἐβράβευσαν. Ἀφθονα ἔχων τὰ μέσα τῆς ὑπάρξεως ἐξηθίον λαμπρὸν, ὡς οἱ μεγάλοι ἀρχόντες τῆς Ῥώμης. Ἐκτός δὲ τῶν ἀξιοματίων τὰ ὁποῖα ἀνεφέραμεν, ἐλέγετο ὡς βέβαιον ὅτι ὁ πάπας Λέων ἐσκόπευε νὰ τὸν ἀναβιβάσῃ εἰς τὸ ὑπέρτατον ἀξίωμα τοῦ καρδινάλιου. Ἀλλὰ καὶ τοῦ πλοῦτου καὶ τῆς ὑπεροχῆς αὐτοῦ ἔκαμνε τὴν εὐγενεστέραν χρῆσιν. Δὲν ἀπέπεμψε ποτε ἄπρακτον ἄνθρωπον ζητοῦντα παρ' αὐτοῦ χρηματικὴν συνδρομήν. Ἰδίως δὲ ἦτον γενναῖος καὶ μεγαλόδωρος πρὸς τοὺς πολυπληθεῖς μαθητάς του, μετὰ τῶν ὁποίων εἰργάζετο, διανεμὼν εἰς αὐτοὺς τὴν ἐργασίαν εὐθολογικῶς καὶ ἀπὸ χειρὸς εἰς χεῖρα, καὶ ζωγραφῶν, εἰπέ τις τῶν νεωτέρων, καθὼς ἐβασίλευε ὁ *Ναπολέων*. Παρεκτός δὲ τοῦ ὑλικοῦ πλοῦτου, παρῆγεν εἰς ὅλους ἀκένωτον τὸν πλοῦτον τῆς εὐφυΐας του, ὁδηγῶν καὶ συμβουλευὼν ὅλους ὅσοι ἤθελαν λάβει ἀνάγκην τῆς συνδρομῆς του. Τσαούτη ἦτον κατὰ τοῦτο ἡ ἀγαθότης τῆς καρδίας καὶ ἡ γλυκύτης τοῦ ἥθους του, ὥστε πολλάκις, ἐν ᾧ εὗρίσκετο ἐργαζόμενος, ἂν ἤθελε τις ζητήσῃ παρ' αὐτοῦ εἰκόνα τινὰ ἢ σχέδιον, ἀφίνων παραχρῆμα τὴν ἐργασίαν του, ἔτρεχεν εἰς ἔρρυναν τοῦ ζητουμένου πράγματος. Διὰ τοῦτο καὶ τόσον μεγάλη καὶ ἀπαραδειγματίζους ἦτον ἡ ἀγάπη τῶν μαθητῶν καὶ ὁμοτέχνων του πρὸς αὐτόν, ὥστε ποτὲ, λέγουσιν, δὲν ἀπῆρχετο εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ πάπα, χωρὶς νὰ τὸν ἀκολουθοῦσιν ἐπέκεινα τῶν πεντήκοντα ζωγράφων, ἀνδρῶν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον διακεκριμένων καὶ ὀνομαστῶν. Ὅ,τι ὅμως πρὸ πάντων τιμᾷ τὸν Ῥαφαὴλ, εἶναι ἡ ἐντελὴς ὁμόνοια καὶ ἡ ἀγάπη τὰς ὁποίας, διὰ τῆς ἐπιβροῆς καὶ τοῦ παραδείγματος αὐτοῦ, διετῆρει μεταξὺ ὧν τούτων τῶν τεχνιτῶν, διὰ τοὺς ὁποίους (λέγει τις τῶν παλαιῶν βιογράφων του) ἀπεδείχθη ψευδόμενος ὁ εἰπὼν τὸ «Κεραμεὺς κεραμεὺς κοτῆει καὶ τέκτων τέκτωνι.» Καὶ πῶς ἠδύναντο νὰ διάγωσιν ἄλλως οἱ μαθηταὶ καὶ φίλοι του οὗτοι, ἐν ᾧ ἤκουαν αὐτὸν πολλάκις εὐχαριστοῦντα τὸν Θεὸν ὅτι ἐγεννήθη σύγχρονος τοῦ Μιχαηλαγγέλου;

Ἦτον ὁ Ῥαφαὴλ χαριεὶς καὶ εὐειδέστατος τὴν ὀψίν· μέτριον εἶχε τὸ ἀνάστημα (5 ποδῶν καὶ δακτύλων 2 1/2), σύμμετρα καὶ ἀρμονικώτατα τὰ μέλη, τὸ πρόσωπον ὡσεὶ δὲ, τὴν κόμην μέλαιναν καὶ μακρὰν, τοὺς ὀφθαλμοὺς μέλανας, τὸ βλέμμα γλυκύτατον, τὸν λαιμὸν λευκότατον, μακρὸν καὶ στρογγύλον, τὸν πώγωννα μικρὸν, τοὺς ὀδόντας στιλπνοτάτους. Ἐφερεν, ἐν ἐνὶ λόγῳ, τοὺς τύπους ὅλους τῆς θείας ἐκείνης καλλονῆς, τῆς ὁποίας ἦτον ἐπὶ τῆς γῆς ἱερεὺς. Λάτρης δὲ ὢν αὐτὸς τοῦ κάλλους, ἀπέδωκε πρὸς τὸν ἔρωτα λατρείαν περισσοτέραν ἔως τοῦ δέοντος. Ἐνησχολεῖτό ποτε ζωγραφῶν τὸ παλάτιον πλουσιωτάτου τινὸς κατοικοῦ τῆς Ῥώμης φίλου του, Λύγουστίνου Γίζου καλουμένου ὀνομάζεται σήμερον τὸ παλάτιον τοῦτο *Φαρνεσίνα*, καὶ ἀνήκει εἰς τὸν βασιλέα τῆς Νεαπόλεως. Ὁ εἰρημένος Γίζης ἐβλεπε μὲ λύπην τοῦ ὅτι ἡ ἐργασία ἐπροχώρει ἐραδέως, διότι ὁ Ῥαφαὴλ ἐξήρχετο πολλάκις τῆς ἡμέρας· ζητήσας

δὲ νὰ μάθῃ παρ' ἄλλων τὴν αἰτίαν, ἤκουσεν ὅτι ἐπεσκέπτετο συχνάκις τὴν ἐρωμένην του. Ἐβιάσθη λοιπὸν ὁ ἀγαθὸς Γίλγης νὰ ἐτοιμάσῃ μέρος τοῦ παλατιοῦ του εἰς κατοικίαν πρόσκαιρον αὐτῆς, καὶ ἔκτοτε ἡ ἐργασία τοῦ Ῥαφαήλ ἐπροχώρησε καὶ εὐδωδῆθη.

Λέγεται κοινῶς ὅτι τοῦ ἔρωτος τούτου αἱ καταχρήσεις ἐπέφεραν τὸν ἄωρον τοῦ Ῥαφαήλ θάνατον· διότι, ἀτακτήσας ποτὲ παρὰ τὸ σύνθετος, ἐπέστρεψεν εἰς τὴν οἰκίαν του πυρέσσων· αἱ δὲ ἰατροί, εἰς τοὺς ὁποίους, αἰδοῦς χάριν, δὲν ἐφανέρωσε τὴν ἀληθῆ αἰτίαν τῆς νόσου του, ἐκλαβόντες αὐτὴν φλόγῳσιν, τὸν ἐφλεβοτόμησαν, καὶ οὕτως, ἀποκατερίσας, ἀπέθανεν. Ἄλλοι δὲ διαφοροτρόπως διηγούνται τὴν αἰτίαν τοῦ θανάτου του. Κατ' αὐτοὺς, μαθὼν ὅτι τὸν ἐζήτει πρὸ πολλῆς ὥρας ὁ πάπας, καὶ δραμὼν ἀπνευστί καὶ ἰδρώσας, ἀπέθανεν ἐκ περιπνευμονίας. Ἐξέπνευσε δὲ, κατὰ σύμπτωσιν περιεργον, τὴν μεγάλην παρασκευὴν τοῦ 1520 ἔτους, ἐβδόμην τοῦ μηνὸς ἀπριλίου, ὥραν τρίτην τῆς ἡμέρας, εἰς τὸ ἄνθος τῆς ἡλικίας του, ἑτῶν ὦν τριάκοντα ἑπτὰ καὶ ἡμερῶν δέκα. Ἐξεπλήρωσεν ἀκριβῶς πρὸ τοῦ θανάτου του τὰ θρησκευτικὰ του χρέη, ἀφῆκε κληροδοτήματα διάφορα εἰς τοὺς φίλους του καὶ εἰς εὐσεβεῖς καταστήματα, κληρονόμους δὲ αὐτοῦ ἀνέδειξε τοὺς δύο ἐπιστηθίους μαθητάς του, Ἰούλιον τὸν Ῥωμαῖον καὶ Φραγκίσκον τὸν Πέννιν.

Ἐκκευθὴν μεγαλοπρεπῶς, καὶ ἐνταφιάσθη εἰς τὸν ναὸν τοῦ Πανθέου, θρηνοῦσας εἰς τὴν ἐκφορὰν αὐτοῦ ὅλης τῆς πόλεως· ἐφέρετο δὲ ἔμπροσθεν τοῦ λειψάνου, ὡς σημεῖα ἑνδοξοῦ, ὁ μέγας πίναξ τῆς Μεταμορφώσεως, τὸ τελευταῖον τῶν ἀριστουργημάτων του. Πολὺν καιρὸν μετὰ τὸν θάνατόν του, ἡ κοινὴ διὰ τὴν στέρξιν αὐτοῦ λύπη δὲν ἤλαττώθη. « Εἴμεθα » εἰς τὴν Ῥώμην, ἔγραφεν ὁ περίφημος Βαλτάσαρ ὁ Καστιλλιώνης πρὸς τὴν μητέρα του, ἀλλὰ μᾶς φαίνεται ὅτι δὲν εἴμεθα, ἀφοῦ δὲν ἔχομεν πλέον τὸν Ῥαφαήλ. » Ὁ ἐπίσης περίφημος καρδινάλιος Βέμβος συνέταξε, κατὰ διαταγὴν τοῦ πάπα, τὴν ἐπὶ τοῦ τάφου του ἐπιγραφὴν, τῆς ὁποίας οἱ τελευταῖοι στίχοι ἔχουν τὴν ἐξῆς ἔνοιαν· « Οὗτός ἐστιν ὁ Ῥαφαήλ, τοῦ ὁποίου καὶ ζῶντος ἐφοδίσθη ἡ φύσις μὴ νικηθῇ παρ' αὐτοῦ, καὶ ἀποθανόντος μὴ συναποθάνῃ μετ' αὐτοῦ. »

ILLE. HIC. EST. RAPHAEL. TIMVIT. QUO-
SOSPITE. VINCI.

RERV. MAGNA PARENS. QUO. MO-
RIENTE. MORI.

Πρὸ ἐνὸς περίπου αἰῶνος, κρανίον τι ἐδεικνύετο εἰς τὴν Ῥώμην ὡς τὸ κρανίον τοῦ Ῥαφαήλ· ἀλλ' ἡ ἀνακομιδὴ τῶν ἀληθῶν αὐτοῦ λειψάνων ἔγεινε κατὰ τὸν σεπτέμβριον τοῦ 1833 ἔτους. Τὰ περιστατικά τῆς ἀνασκαφῆς καὶ ἀναγνώσεως τούτων περιέχονται καταλεπτῶς εἰς ἐπιστολὴν τινὰ τοῦ τότε καθηγητοῦ τῆς ἀρχαιολογίας Nibby, πρὸς τὸν ἐν Γαλλίᾳ Quatremère de Quincy. Περικοπαί τινες τῆς ἐπιστολῆς ταύτης δὲν θέλουν ἴσως δυσαρεστήσει τοὺς ἀναγνώστας.

« Δὲν δύνασθε νὰ φαντασθῆτε ὅποιος ἐνθουσιασμός μᾶς ἐκυρίευσεν ὅλους, ὅτε τελευταῖον ἀνεκαλύψαμεν τὰ λείψανα νεκρικῆς λάρνακος, καὶ τὸν σκελετὸν ὁλόκληρον, ἐξαπλωμένον καθὼς ἀπ' ἀρχῆς

εἶχε τεθῇ, καλυπτόμενον ἐλαφρῶς ἀπὸ χῶμα καὶ ἀπὸ κόνιν ὑγρὰν προερχομένην ἀπὸ τὴν φθορὰν τοῦ ξυλίνου καλύμματος, τῶν ἐνδυμάτων καὶ τῶν μαλακῶν μερῶν τοῦ σώματος. Ἀνεγνωρίθη σαφῶς ὅτι ὁ τάφος δὲν εἶχε ποτε ἀνοιχθῇ (καὶ εἶναι δύσκολον τῷ ὄντι νὰ πιστεύσῃ τις ὅτι αἱ ἀρχαὶ ἤθελαν ποτε συγχωρῆσαι τὴν θεοβήλωσιν σώματος ἀνδρὸς τιμήσαντος τοσοῦτο τὴν Ῥώμην καὶ τὸν αἰῶνα Λέοντος τοῦ Ι'). Ἐκαθαρίσαμεν ὀλίγον κατ' ὀλίγον τὸ σῶμα ἀπὸ τὴν ῥηθεῖσαν κόνιν, συλλέξαντες καὶ ταύτην εὐλαβῶς, διότι εἴχαμεν σκοπὸν νὰ τὴν θέσωμεν, μετὰ τοῦ λοιποῦ σώματος, εἰς τὴν νέαν λάρνακα. Ὑψάμεν ἐντὸς αὐτῆς ἀστερίσκον σιδηροῦν (Stelletta), εἶδος περυνιστήρος μὲ τὸν ὁποῖον εἶχε κοσμήσει τὸν Ῥαφαήλ Λέων ὁ Ι', περόνας, δακτυλίδια μετάλλινα, καὶ κομβία φορέματος. Ἀνεγνωρίσθη ὅτι ἡ λάρναξ ἐκείνη, πευκλίνη οὖσα, περιεκλείετο ἀπὸ τοῖχον, καὶ διὰ τοῦτο διετηρήθησαν σῶα τὰ ὀστέα. Μετρηθέντος δὲ τοῦ σώματος παρὰ τοῦ βαρόνου Τρασμόνδου, καὶ θηγητοῦ τῆς χειρουργικῆς καὶ παραβλήθέντος μὲ τὰς εἰκόνας τοῦ Ῥαφαήλ, καὶ μὲ τὰς περὶ αὐτοῦ καὶ τοῦ τάφου του περικοπὰς τοῦ Βασάρου, ὁ μαρκήσιος Βιόνδης, πρόεδρος τῆς ἀρχαιολογικῆς ἑταιρίας, ἐκήρυξε μεγαλοφῶνως ὅτι ὁ παρακείμενος νεκρὸς ἦτον τοῦ Ῥαφαήλ, καὶ ἐξώρκισε τοὺς περιετῶτας, ἂν εἶχαν πρὸς τοῦτο ἐνστασίιν τινα, νὰ τὴν ἀναφέρωσιν. Ἄνδρες παρόντες πλείονες τῶν ἐβδομηκόντα, λογάδες ὅλοι τῆς ὑψηλῆς κοινωνίας τοῦ τόπου καὶ τῆς φιλολογικῆς Ῥώμης, ἐνέκριναν τὴν γνώμην τοῦ κυρίου Βιόνδου· πολλοὶ μάλιστα ἀπεκρίθησαν διὰ δακρύων καὶ περιπαθῶν σημείων κατανύξεως. Τότε ὅλοι προθύμως ὑπεγράψαμεν τὴν πρᾶξιν τῆς ἀναγνώσεως. Ὁ ὑπὸ αὐτὸν, ἂν ἦτον παρὼν, δὲν ἤθελε δεῖξει σπουδαίως τὴν παρχαικρὰν ἀμφιβολίαν. Ἀπεφασίσθη νὰ θέσωμεν τὰ ὀστέα εἰς λάρνακα στερεωτέραν, μολυβδίνην ἢ μαρμαρίνην, καὶ νὰ ἐνταφιάσωμεν αὐτὴν εἰς τὸ αὐτὸ μέρος, κατὰ τοὺς ὁρίσμούς τῆς διαθήκης αὐτοῦ τοῦ Ῥαφαήλ. Ἐξέπληξεν ἰδίως τοὺς πάντας, καὶ δικαίως, ὅτι ὁ λάρυγξ εὐρέθη ἄθικτος, καὶ ἀκόμη μαλακός· ἦτον δὲ πλατὺς, σημεῖον ὅτι εἶχε στερεὰν καὶ δυνατὴν φωνήν. Ὁ λάρυγξ οὗτος, ἐκτεθεὶς μετὰ ταῦτα εἰς τὸν ἀτμοσφαιρικὸν ἀέρα, ἐσκληρύνθη, καὶ σχεδὸν ἀπεσπώθη· ἀλλ' ἐγὼ ἀνεγνώρισα τὴν μαλακότητά του, διότι τὸν ἔψαυσα καθ' ἣν στιγμὴν τὸ σῶμα ἀνεκαλύφθη.

« Ἐτοιμάζεται λαμπρὰ ἐπικήδειος τελετὴ, ἀξία τοῦ ναοῦ καὶ τῆς δόξης τοῦ Ῥαφαήλ. Ὁ βαρόνος Καμουτσίνης θέλει ζωγραφῆσαι τὸ συμβάν, καὶ ἡ ζωγραφία του θέλει λιθογραφηθῇ· ὁ Γιομέτης θέλει ἑτοιμάσῃ μετὰλλιον· ἐγὼ δὲ ἐπεφορτίσθην νὰ συντάξω τὴν ἐκθεσιν, ἥτις θέλει δημοσιευθῇ. Ἀπὸ τῶν 20 μέχρι τῶν 24 σεπτεμβρίου, ἐδόθη ἀδεία εἰς τὸν λαὸν νὰ εἰσέλθῃ καὶ νὰ ἰδῇ τὸ σῶμα ὅπως εὐρέθη. Ἰμεῖς δὲ, οἱ γνωρίζοντες τοὺς Ῥωμαίους, δὲν θέλετε ἀπορῆσαι μανθάνοντες ὅτι εἰσέρχεται πλῆθος ἀναρίθμητον, ἐκ πάσης τάξεως ἀνθρώπων, τὴν 24, ἐκλείσθησαν τὰ ὀστέα εἰς προσωρινὴν τινὰ λάρνακα, μέχρις ὅτου ἔλθῃ ἡ μαρμαρίνη, ἡ μολυβδίνη, τὴν ὁποῖαν θέλει δώσει ὁ πάπας. »

» λάρναξ αὕτη θέλει ἐνταφιασθῇ τὴν 18 ὁκτωβρίου,
» ἡμέραν παρασκευῇ· τότε δὲ θέλει φωταγωγηθῇ
» μεγαλοπρεπῶς τὸ Πάνθειον»

ΦΥΣΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

ΚΩΔΩΝΟΔΕΝΔΡΟΝ. (Schellenbaum)

» Τὸ δένδρον τοῦτο εἶναι ἐγγώριον εἰς τὴν Βρασι-
λίαν καὶ ἀειθαλές, ἔχει δὲ ὕψος μηλέας, καὶ ὁ καρ-
πὸς ὁμοιάζει τὸ κάστανον, μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι τὸ
σχῆμα εἶναι τρίγωνον, πάντῃ ὅμοιον μὲ τὸ Κεφα-
λαῖον Δ. Ὁ καρπὸς περιβάλλεται ἀπὸ σκληρότατον
φλοιὸν, τὸν ὁποῖον οἱ ἄγριοι μεταχειρίζονται ὡς κώ-
δωνας, ἐνθέτοντες, ἀντὶ τοῦ προϋπάρχοντος καρποῦ,
τὸν ὁποῖον διὰ πιδερῶν ἐργαλείων τεχνητῶς ἐκβάλ-
λουσι, μικρὰ λιθάρια ἢ κομμάτια μετάλλων. Ἐξ αὐ-
τῶν τῶν κωδωνίσκων κατασκευάζουν περιδέραια καὶ
βραχιόλια, καὶ ἄλλα ὅμοια, τὰ ὁποῖα φοροῦσιν εἰς
τοὺς χοροὺς, καὶ διὰ τῆς κινήσεώς των προκαλεῖται
κωδωνισμὸς ἔρρυθμος· καὶ ἀναμφιβόλως ἔνεκα τῆς
ὁμοιότητος τοῦ προξενουμένου ὑπ' αὐτῶν ἤχου μὲ
τὴν φωνὴν Ἀχρῶν ἐπωνομάσθη καὶ τὸ δένδρον ὑπὸ
τῶν ἐπιστημόνων Cerbera Alkoi. Τοῦ δένδρου
τούτου τὰ ὄργανα ἐμπεριέχουσι γαλακτώδη ὀπὸν, ὅστις
εἶναι δριμύτατος, φαρμακώδης, καὶ ἐκπέμπει τὴν τοῦ
σκορῶδου ὀσμὴν. Τοιαύτην ὀσμὴν καὶ τὸ τοῦ δένδρου
ξύλον καιόμενον, καὶ τόσον σφοδρὰν μάλιστα, ὥστε
ἔνεκα αὐτῆς οἱ ἄνθρωποι δὲν τὸ μεταχειρίζονται.

Ἐὰν τὸ ξύλον τοῦτο ῥιφθῇ εἰς λίμνην, ἔχει
τὴν αὐτὴν ἐνέργειαν μὲ τὸν φλῶμον, δηλ. ναρκώ-
νει τοὺς ἰχθεῖς, ὥστε δύναται νὰ συλληφθῶσι μὲ
τὰς χεῖρας, καὶ τότε ἡ σὰρξ αὐτῶν εἶναι ἐπιβλαβής.
Ἄλλ' ἐὰν τὰ ἐντόσθια τῶν τοιούτων νεναρκωμένων ἰ-

χθῶν ταχέως ἐκβληθῶσι, τρώγονται οἱ ἰχθεῖς ἀνευ
βλάβης τῆς τῶν ἀνθρώπων ὑγείας. Πολλάκις οἱ Ἰνδοὶ
μεταχειρίζονται καὶ τὸν καρπὸν διὰ νὰ δηλητηριά-
ζονται.

Ε. Α.

ΟΙ ΙΠΠΟΤΑΙ ΤΟΥ ΣΤΕΡΕΩΜΑΤΟΣ.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

(συνέχεια. Ἰδε φυλλάδιον ΙΓ'.)

ΙΑ'.

Μεσονύκτιον.

Ὁ Βασιλόπαις ἀνέγνω τὸ γραμματίον πολλάκις
ἐπανελημμένως, καὶ μετὰ ταῦτα ὕψωσεν ἑταστικὸν
ἐλέμμα πρὸς τὸν Βασκογκέλλον, ὅστις ὑπέμεινεν
αὐτὸ ἐρήμως καὶ ἀξιοπρεπῶς.

— Οἱ χαρακτῆρες εἶναι τοῦ Μοναχοῦ, ἐπιθύρισε
διττάζων. Ἀλλὰ πῶς ἡ εὐτυχία μου νὰ ἐξαρτᾶ-
ται.....;

— Τοῦτο εἶναι ἀπόκρυφον μεταξὺ τοῦ Μοναχοῦ
καὶ ἐμοῦ.

— Ἀναχωρῶ, εἶπεν ὁ Βασιλόπαις, σκεφθεὶς ἐπὶ
τινας στιγμὰς. — Δὲν δύναμαι νὰ εἰπῶ ὅτι ἔχω πῖσιν
εἰς ὑμᾶς, Κύριε, ἀν καὶ μοὶ συνιστάσθε ὑπὸ ἀνθρώ-
που ὃν τιμῶ...., ὅστις μοὶ ἀπέδειξε τὴν ἀφοσίωσίν
του.... ἀφ' οὗτινος ὁμῶς μυστικὴ τις φωνὴ μὲ μα-
κρύνει. Ἀναχωρῶ ὅχι ὑπακούων εἰς τὰς μυστηριώ-
δεις διαταγὰς του, ἀλλὰ ὅπως μὴ δυσαρεστῶ πε-
ρισσότερον τὴν ἡμετέραν Μεγαλειότητα.

Ἀλλ' ἡ Βασίλισσα ἀπεκρίθη ἀλλοῦ τὸν νοῦν ἔχου-
σα εἰς τὸν βαθύν του χαριετισμὸν τὸν ἐπισφραγίσαν-
τα τὰς λέξεις ταύτας, καὶ δυσκόλως ἐδύνατο νὰ
ὑποκρύψῃ τὴν ἀνυπομονήσαν τῆς.

— Ὑπάγετε, ἀγαπηταί, εἶπε πρὸς τὰς δύο νεά-
νιδας, ὅταν ἐξῆλθεν ὁ Δὸν Πέτρος, — καὶ ἔρχεσθε
ὅταν σᾶς κράξω.

— Καὶ εἶπέτε εἰς τὴν Αὐτοῦ ἑκλαμπρότητα τὸν
Βασιλόπαιδα, ὅτι ἡ Μεγαλειότης τὸν παρακαλεῖ νὰ
μὴ ἐξέλθῃ τῶν ἀνακτόρων. Μετ' ὀλίγον ἔχει ἀνάγκη
νὰ τὸν ὁμιλήσῃ.

Τότε ὁ Βασκογκέλλος καὶ ἡ Βασίλισσα ἔμεινον
μόνοι.

Τοῦτο δὲ συνέβαινεν ἤδη κατὰ πρῶτον ἀπὸ τῆς
σκηνῆς τῆς ἐν τῷ Σουζικῷ οἴκῳ. Ἡ Ἰσαβέλλα ἡσθάν-
θη μυστικὴν ταραχὴν καὶ ἀγῶνα· καὶ ἐπειδὴ ὁ Βα-
σκογκέλλος δὲν ὠμίλει, καὶ ἡ σιωπὴ αὐτῇ πῦξανε
τὴν σύγχυσίν τῆς, ὠμίλισε πρῶτη.

— Τί ἔχετε νὰ μοὶ εἰπῆτε, Δὸν Σίμων, εἶπε με-
τὰ φωνῆς ἧς ὁ γλυκὺς καὶ τρέμων τόνος ἐπράδιζε
τὰς κρυπτάς τῆς ἐλπίδας.

— Κυρία, εἶπεν, ἔρχομαι νὰ συνηγορήσω παρὰ τῇ
ἡμετέρᾳ Μεγαλειότητι ὑπὲρ μεγάλης τιнос ὑποθέ-
σεως..... Καὶ πρῶτον ἐπιτρέψατέ μοι νὰ σᾶς ἀποτει-
νω μίαν ἐρώτησιν. Ἐλπίζω ὅτι ἀφ' οὗτου θάναυτος
τυραννία δὲν σᾶς καταδυναστεύει πλέον, ἐγκατελεί-
ψατε τὴν ιδέαν τοῦ νὰ ἐνταφιάσῃτε τὴν νεότητά σας
εἰς μοναστήριον.

— Δὲν ἤξεύρω.... διστάζω ἀκόμη..... Ὁ κόσμος
μὲ νομίζει τοῦ Βασιλέως γυναῖκα. Μετὰ τοῦτο τί
δύναμαι ἄλλο νὰ γίνω, — ὅταν δὲν ἔχω τὸ δικαίω-
μα ν' ἀκούσω τὴν φωνὴν τῆς καρδίας μου, — τί ἄλλο